

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁRSKA PRÁCA

2012

Simona Novosadová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**OBOHACOVANIE SLOVNEJ ZÁSoby V INTERNETOVEJ
KOMUNIKAČNEJ SFÉRE**

Bakalárska práca

Študijný program: Editorstvo a vydavateľská prax

Školiace pracovisko: Katedra slovenského jazyka

Školiteľ: Mgr. Marián Macho, PhD.

Nitra 2012

Simona Novosadová

Pod'akovanie

Ďakujem školiteľovi mojej práce Mgr. Mariánovi Machovi, PhD. za cenné rady, pripomienky a odborné vedenie pri vypracovávaní bakalárskej práce.

Abstrakt

NOVOSADOVÁ, Simona: Obohacovanie slovnej zásoby v internetovej komunikačnej sfére. [Bakalárska práca]. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická Fakulta; Katedra slovenského jazyka. Školiteľ: Mgr. Marián Macho, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár. Nitra FF, 2012, 41 s.

Cieľom našej práce je poukázať na súčasné obohacovanie slovnej zásoby v internetovej komunikačnej sfére. V úvodnej časti uvádzame základné informácie o slovnej zásobe a o jej možných spôsoboch rozširovania. Bližšie sa venujeme najmä preberaniu slov z cudzích jazykov, resp. z anglického jazyka. V druhej časti sa venujeme výskumu rôznych internetových stránok a spôsobov komunikácie medzi používateľmi internetu. Pre výskum sme si vybrali niektoré blogy, stránky s aktualitami a taktiež jednu sociálnu sieť. Výsledky nášho pozorovania dokazujú, že internetová komunikačná sféra sa obohacuje najmä preberaním z cudzích jazykov a to predovšetkým angličtinou. Taktiež poukázali na trend v ekonomizácii jazyka a na problémy ohľadne etikety na internete.

Kľúčové slová: slovná zásoba, obohatenie, internet, komunikácia, blog, slovo

Abstract

NOVOSADOVÁ, Simona: Vocabulary enrichment in the sphere of the Internet communication. [Bachelor's work]. The University of Constantine Philosopher in Nitra. Faculty of Philosophy; Department of Slovak language. The Bachelor's advisor: Mgr. Marián Macho, PhD. Type of university degree: Bachelor. Nitra FF, 2012, 41 p.

The aim of our work is to point out the current vocabulary enrichment in the sphere of the Internet communication. In the introduction we provide basic information about vocabulary and about possible ways to expand it. More closely we deal with the takeover of words from foreign languages, respectively from English. The second part is dedicated to research of various websites and means of communication among internet users. We have chosen some blogs, news sites and also a social network for our research. The results of our study show that internet communication sphere is enhanced mostly by the taking over words from foreign languages, especially English. The results also pointed out the trend in economisation of language and the problems regarding to etiquette on the Internet.

Key words: vocabulary, enrichment, internet, communication, blog, word

Obsah

0. Úvod.....	7
1. Charakteristika slovnej zásoby.....	8
2. Rozširovanie slovnej zásoby.....	10
2.1. Rozširovanie slovnej zásoby deriváciou.....	10
2.2. Rozširovanie slovnej zásoby pomocou kompozície.....	12
2.3. Rozširovanie slovnej zásoby kompozično-derivačnými postupmi.....	12
2.4. Expanzia a redukcia.....	13
2.4.1. Expanzia.....	13
2.4.2. Redukcia.....	14
2.5. Preberanie.....	14
2.6. Semaziologicko-onomaziologické derivácia.....	17
2.7. Jazykové vzťahy – paradigmatické vzťahy v lexike.....	18
3. Internetová komunikačná sféra.....	23
3.1. Amerikanizmy.....	24
3.2. Trend skracovania.....	27
3.3. Frazeologizmy a okazionalizmy.....	30
3.4. Slangy.....	31
3.5. Problematika pravopisu a nevhodných slov.....	33
4. Záver.....	38
5. Zoznam použitej literatúry.....	39

0. Úvod

V práci sa venujeme analýze niekoľkých internetových stránok so zameraním na slovnú zásobu užívateľov internetu. Cieľom práce je poukázať na rozmanitosť vyjadrovania a na súčasné obohacovanie slovnej zásoby slovenčiny v internetovej komunikačnej sfére.

Na tému rozširovania slovnej zásoby je možné nájsť veľké množstvo zdrojov. V slovenčine sa venujú lexikológii významní lingvisti ako Horecký, Dolník, Findra či Mistrík. Tému obohacovania slovnej zásoby komunikačnej sféry sme si vybrali z toho dôvodu, že literatúry priamo na túto tému nie je príliš veľa. Príčinou môže byť aj fakt, že veľké množstvo lexikológií bolo publikovaných v minulom storočí, keď sa ešte internet natoľko nerozvíjal, a preto táto téma nebola aktuálna. Aktuálnosť je tiež dôvodom pre naše rozhodnutie spracovať túto tému, keďže v súčasnosti viac ako tretina ľudstva využíva internet. Väčšina z nich aj na komunikáciu, a preto je potrebné sa dozvedieť viac o tejto komunikačnej sfére.

Práca má dve hlavné časti, a to teoretickú a praktickú. V teoretickej časti sa zameriavame na charakteristiku slovnej zásoby a na postupy, ktorými sa rozširuje. V praktickej časti sa venujeme niektorým internetovým stránkam a rozboru slovnej zásoby ich používateľov. Pozornosť venujeme aj problematike, ktorá nastáva pri komunikácii cez internet.

1. Charakteristika slovnej zásoby

„Slovná zásoba nie je súhrn slov, ale súhrn pomenovaní a ustálených spojení rozličného typu, resp. zo semiotického hľadiska súhrn jazykových znakov. Jazykový znak sa však nerovná slovu. Medzi jazykovým znakom a pomenovaním, resp. slovom, sú tieto vzťahy: jazykový znak je reprezentovaný významom viacvýznamového slova, jazykový znak je reprezentovaný (jednovýznamovým) slovom, jazykový znak je reprezentovaný spojením slov rozličného typu.“ (Horecký – Buzássyová – Bosák, 1989, str.19)

Ripka a Imrichová charakterizujú slovnú zásobu ako: „Slovná zásoba (lexika; tiež lexikálny subsystém jazyka) je vnútorne štruktúrovaný súbor (súhrn) všetkých jednoslovných i viacslovných lexikálnych jednotiek (lexém) príslušného jazyka.“ (2003, str. 13)

Slovnú zásobu zväčša delíme na aktívnu a pasívnu. Aktívna slovná zásoba obsahuje slová, ktoré jednotlivec bežne používa v hovorených a písaných prejavoch. Tvorí ju približne 5000 – 10 000 jednotiek. Rozsah aktívnej slovnej zásoby závisí hlavne od veku, vzdelania, sociálneho postavenia či mentálnych schopností. Pasívna slovná zásoba, ktorá je šesťkrát bohatšia ako aktívna slovná zásoba, zahŕňa slová, ktorým jednotlivec rozumie, ale aktívne ich nepoužíva. Jej rozsah taktiež závisí od vzdelania, veku atď.

Slovná zásoba každého jazyka má časti, delí sa na základ (tzv. jadro) a okrajové vrstvy. „Základ slovnej zásoby sa vymedzuje rozlične, pričom zvyčajne ide

1. o teóriu základného slovného fondu, ktorý tvoria pôvodné (v prípade slovenčiny praslovanské) a stabilné slová,
2. o sociologické chápanie, ktoré reprezentuje napr. teória tzv. kľúčových slov,
3. o štruktúrnú teóriu centra (do ktorého patria neodvodené, neutrálne slová) a periférie (istým spôsobom príznakové slová).“ (Ripka, Imrichová, 2003, str. 13)

Lexikológia je veda, ktorá skúma slovnú zásobu (lexiku). Z vývinového hľadiska ju delíme na synchronnú lexikológiu (skúma stav lexiky v súčasnosti) a diachrónnu (skúma lexiku v historickom vývine). V našej práci sa zaoberáme synchronnou lexikou. Jej hlavné časti sú podľa Ripku a Imrichovej: semaziológia a onomaziológia. „Semaziológia, ktorá metodologicky postupuje od formy k obsahu, sa zaoberá významom lexikálnych jednotiek a významovými vzťahmi, onomaziológia, postupujúca naopak od obsahu k forme, študuje

lexikálne jednotky z aspektu ich vzniku a fungovania v pomenúvacom procese. S lexikológiou – presnejšie s onomaziológiou – nepochybne súvisí aj tvorenie slov.“ (2003, str.14)

2. Rozširovanie slovnej zásoby

Pomenovanie je najdôležitejšia časť lexiky. Pomenovanie je vlastne slovné určenie nejakého predmetu či javu. Pomenovania nekonštruujeme, po väčšine používame tie, ktoré sa nachádzajú v pomyselnom fonde slov, v slovnej zásobe (lexike). V týchto už hotových pomenovaniach je možné zistiť, ako vznikli. Môžeme vytvoriť istú schému, podľa ktorej sa potom tvoria skutočné pomenovania.

Pomenovacia schéma je dvojčlenná. Hlavným prvkom je pomenovací základ (onomaziologická báza) a bližšie sa potom určuje pomocou pomenovacieho príznaku (onomaziologický príznak). Niektoré slová už v lexike slovenčiny už taký dlhý čas, že sa len etymologickým bádáním dá zistiť ich onomaziologická báza a príznak. Napr. slovo červený je príbuzné so slovom červ. Zreteľnejšie je to pri slovách ako napr.: hlásateľ. „K pomenovaciemu základu vyjadrujúce, že ide o osobu vykonávajúcu istú činnosť (a vyjadrenému príponou –teľ), sa pripája pomenovací príznak (hlásať), ktorým sa táto činnosť špecifikuje, predstavuje ako rozširovanie myšlienok alebo prenášanie informácií a pod.“ (Horecký 1988, str. 48).

Slovná zásoba každého jazyka sa však neustále vyvíja a obohacuje sa o nové pomenovania. Tieto pomenovania, ako sme už spomínali, sa zväčša netvoria z ničoho, ale opierajú sa o už jestvujúce výrazy. V našej práci sa budeme pridrievať klasického rozdeľovania pri rozširovaní slovnej zásoby. Slovo tvorné postupy pri obohacovaní slovnej zásoby delíme podľa všeobecného delenia na: deriváciu, kompozíciu, kombináciu derivácie a kompozície, expanziu, redukciu a preberanie. Všetky tieto postupy, okrem preberania tvoria nové slová pomocou fondu pôvodných slovenských slov. K obohacovaniu slovnej zásoby patrí aj nadobúdanie nového významu či zmena významu slova. Všetky slovo tvorné postupy, pri ktorých tvoríme nové slová majú svoje nižšie kategórie, rozoberieme si ich podľa Dolníka.

2.1. *Rozširovanie slovnej zásoby deriváciou*

„Termínom derivácia sa v jazykovede označuje jeden zo spôsobov tvorenia slov. Je to proces utvárania nového slova na základe iného slova (z jestvujúcej, základovej pomenovacej jednotky) zmenou jeho morfolologickej (morfémovej) stavby, a to

predovšetkým afixáciou (použitím slovotvorných predpôň a prípon).“ (Ripka, Imrichová, 2003, str. 28)

I. Derivačné postupy:

- a) Afixácia, ktorá zahŕňa prefixáciu (vy-hodiť), sufixáciu (dom-ček) a prefixáciu a sufixáciu súčasne (pa-hor-ok);
- b) Deafixácia, t.j. deprefixácia a dexufixácia (tradične sa hovorí o spätnej derivácii); v slovenčine sú to periférne postupy; deprefixácia typu ú-tes – tes, sú- lad – lad je len pretváraním slov pre osobitné potreby (bás., kniž.); desufixácia je azda o niečo zreteľnejšie prítomná: vhodn-ý(e) – vhod (vo vhodom čase); osobitným prípadom je jav typu upratovačka – upratovač, pri ktorom môžeme vychádzať z desufixácie, lebo je evidentné, že slovo upratovač začalo reálne fungovať na pozadí slova upratovačka – desufixáciou sa tu realizuje potenciálne slovo;
- c) Transafixácia, t.j. transsufixácia a transprefixácia, čiže zámena sufixu alebo prefixu; prichádza do úvahy, keď sa prefixálny alebo sufixálny derivát vníma ako zámena formantu s istým účinkom: napr. banánik – banánča (okazionalizmus), vydarený – predarený (veľmi vydarený – okazion.);
- d) Transkategorizačná sufixácia, atribútom „transkategorizačná“ sa nevyjadruje len to, že ide o prevod z jednej slovnodruhovej kategórie do inej (to je bežné aj pri „obyčajnej“ sufixácii: starý – stavec), ale špecifikuje sa ním sufixácia: ide o sufixáciu, pri ktorej funkciu derivačného sufixu plní iný prvok ako derivačný formant, napr. chorľavý – chorľav- -ie-ť, chudý – chud-nú-ť, kontrola – kontrol-ova-ť;
- e) Transkategorizačná desufixácia: chov-a-ť – chov, beh-a-ť – beh; vo vzťahu k substantívam chov, beh segment -a- sa javí ako transkategorizačný sufix;
- f) Prefixácia s transkategorizačnou sufixáciou: zdravý – vy-zdrav-iet’;
- g) Transsubkategorizačná sufixácia: chod-i-ť – chod-ieva-ť;
- h) Prefixácia s transsubkategorizačnou sufixáciou: krič-ať – vy-krik-ova-ť;
- i) Reflexivizácia: holiť – holiť sa, rozbiť – rozbiť sa, spievať – spievať si; reflexivizácia sa kombinuje s inými postupmi: utekať – rozutekať sa (s prefixáciou), smelý – osmeliť sa (s prefixáciou a transkategorizačnou sufixáciou);

- j) Transkategorizácia, t.j. „čistý“ prevod z kategórie do inej kategórie: veselý – veselo, pekný – pekne, vedľa - vedľa; (Dolník, 2003, str.159)

2.2. Rozširovanie slovnej zásoby pomocou kompozície

„Jeden zo spôsobov tvorenia slov, pri ktorom sa nové slovo tvorí z dvoch alebo viacerých slov (slovných základov), sa nazýva kompozícia (skladanie). Týmto termínom sa označuje spájanie lexikálnych morférov do jednoslovného pomenovacieho útvaru.“ (Ripka, Imrichová, 2003, str.29)

- II. Kompozičné postupy (sem zaraďujeme aj juxtapozíciu) sú:
- a) Koordinácia čiže spájanie slovných základov na podklade zlučovacieho, resp. recipročného vzťahu: lesopark, česko-slovenský;
 - b) Determinácia alebo spájanie slovných základov na podklade určovacieho vzťahu: tmavozelený, zverolekár;
 - c) Spriahanie čiže spájanie členov syntagmy do jedného slova so zachovaním ich tvaru (tradične sa označuje ako juxtapozícia): vedehtivý, chvályhodný; nejde tu o pravý kompozičný postup, ale výsledok je podobný ako pri kompozícii (v porovnaní s derivátmi); (Dolník, 2003, str. 159 – 160)

2.3. Rozširovanie slovnej zásoby kompozično-derivačnými postupmi

- III. Kompozično-derivačné postupy:
- a) Kompozično-sufixálna derivácia, t.j. derivácia pomocou sufixu, pri ktorej je kompozícia sprievodným javom: dlhnohý, krátkozraký, drevorubač;
 - b) Kompozično-bezafixálna derivácia: vodovod, pivovar.
(Dolník, 2003, str. 160)

Pomenovania môžu byť jednoslovné, ale aj viacsovné. Väčšina slov v slovenčine patrí do jednoslovných, avšak poznáme aj **spojenia viacerých slov**. Pokiaľ spájame viac slov, vznikajú buď voľné spojenia slov a ustálené slovné spojenia. O voľnom spojení slov hovoríme, ak je každé slovo pomenovania samostatnou pomenovacou jednotkou (každé slovo má svoj lexikálny význam). Ustálené slovné spojenia sú také, ktoré tvoria len jednu

pomenovaniu jednotku. Vyjadrujú iba jeden význam. Charakteristické pre tieto spojenia je, že slová (všetky alebo len niektoré) strácajú svoj pôvodný význam (napr. zlatý dážd', ktorý nemá nič spoločné ani so zlatom, ani s dažďom).

Do skupiny ustálených slovných spojení patria aj združené pomenovania. Sú to tie, ktoré sú realizáciou jedinej semémy, ale nemajú expresívny charakter. Väčšina združených pomenovaní plní funkciu odborných termínov. Na rozdiel od nich frazeologizmy, ktoré tiež patria do skupiny ustálených slovných spojení, majú funkciu obrazných pomenovaní, vyznačujú sa expresívnosťou.

Frazeologizmy delíme na frazeologické zrasty (význam jednotlivých slov nemá nič spoločné s významom frazeologickej jednotky ako celku: hádzať polená pod nohy) a frazeologické spojenia (jedno slovo sa používa vo svojom pôvodnom význame a ostatné svoj pôvodný význam strácajú: hovoriť dve na tri).

2.4. Expanzia a redukcia

Dolník vo svojej lexikológii uvádza pri tvorení slov aj kategóriu pretvárania. Je to spôsob rozvíjania slovnej zásoby, pri ktorom vznikajú nové lexikálne formy bez toho, aby vyjadrovali nové lexikálne významy. Zaraďuje sem expanziu a redukciu. Ako osobitný prípad sa berie derivačné pretváranie. (Dolník, 2003)

Derivačné pretvárania je prechodným javom medzi deriváciou a pretváraním, t.j. keď sa síce použije odvodzovanie, ale jeho výsledok je podobný ako pri pretváraní: nevzniká nový lexikálny význam. Výsledky derivačného pretvárania nazývame transpozičné deriváty. Tento jav sa dotýka kategórie spredmetnenia vlastnosti (rýchly – rýchlosť), spredmetnenia deja (padat' – pád) či zmeny určenia základného príznaku na vlastnosť (hore – horný).

2.4.1. Expanzia

„Expanziou sa rozumie také pretváranie jestvujúcich slov, pri ktorom sa k obmenám týchto slov pridávajú lexikálne výrazy podľa syntaktických a morfológických pravidiel daného jazyka.“ (Dolník, 2003 str. 162). Patrí sem multiverbizácia. Multiverbizáčné spojenia sú viacslovné, zväčša dvojslovné výrazy, ktoré koexistujú so synonymnými jednoslovnými ekvivalentmi a spravidla majú s nimi spoločný významovo-formálny komponent: dat' súhlas – súhlasiť, byť odrazom – odrážať. Sú charakteristické

pre niektoré komunikačné sféry (odborná, publicistická a administratívna). Pomocou nich sa v týchto sférach dosahuje väčšia abstraktnosť a explicitnosť. Taktiež sú prostriedkom na zníženie antropomorfickosti a „agensovosti“ týchto prejavov (Horecký – Buzássyová – Bosák, 1989).

2.4.2. Redukcia

„Redukciou sa rozumie také pretváranie jestvujúcich lexikálnych jednotiek (slov alebo viacslovných výrazov), ktorým sa tieto jednotky stvárajú podľa kondenzačných pravidiel daného jazyka.“ (Dolník, 2003, str. 164). Patria sem abreviácia a univerbizácia. Pod *univerbizáciou* chápeme nahrádzanie viacslovného pomenovania jednoslovným. Je to teda opak multiverbizácie. Univerbizácia je potrebná najmä z dôvodu zrýchľovania životného tempa. Napríklad: triedny učiteľ – triedny, mobilný telefón – mobil; *Abreviácia* alebo skracovanie je zmena jednoslovného alebo viacslovného lexikálneho výrazu na hlásky, skupinu hlások, slabiky alebo kombinácie morfémy s inými segmentmi. Existujú: grafické skratky – resp., tzv., dr.; značky – Cu, V, Mg; graficko-fónické skratky – OSN, KSS, UKF; skratkové slová – bankomat, wifi. Vzhľadom na to, že pri skratkových slovách ide často o redukciu viacslovného výrazu na jednoslovný výraz, stretávame sa tu s abreviačnou univerbizáciou. Netýka sa to, pravdaže, redukcie slova na kratšie slovo: Alžbeta – Beta, Slavomír – Slavo, Bratislava – Blava (Dolník, 2003).

V knihe *Základy slovenskej lexikológie* od Ripku a Imrichovej sa samostatne od abreviácie vyčleňuje akronymizácia. Je to také tvorenie slov, keď sa použijú len iniciály, respektíve prvé slabiky viacslovných pomenovaní (USA, SLUK, s.r.o.). Ich definícia hovorí o abreviácii ako o čiastočnom vypísaní slova v texte (prof., a pod., stor.).

2.5. Preberanie

Preberanie alebo požičiavanie slov z iných jazykov je bežný jav, ktorý sa dial už v dávnej minulosti. Tento jav je veľmi dôležitou súčasťou obohacovania slovnej zásoby najmä v súčasnosti, kedy si technický a spoločenský rozvoj spoločnosti neustále vyžaduje nové lexikálne výrazy. Pre slovenčinu aj pre iné jazyky je tento jav prirodzený a trvá už od nepamäti. Slová sa v slovenčine podľa pôvodu delia na: domáce, ktoré pochádzajú z nášho jazyka; prevzaté slová, ktorých cudzí pôvod nepociťujeme, udomácnili sa aj pravopisne aj výslovnostne; a cudzie slová, ktorých cudzí pôvod pociťujeme.

Slovenčina dnes vlastní prevzaté slová z vyše 30 jazykov – počnúc češtinou a končiac iráncinou či perzštinou. Niektoré sa do nášho jazyka dostali priamo, iné okľukou (Mistrík, 1997). V práci využívame aj súhrnný názov pre slová, ktoré boli prevzaté z jedného jazyka ako germanizmy, anglicizmy, romanizmy atď. Ako hovorí Ripka, Imrichová (2003, str. 33): „Skupiny prevzatí slov z toho istého jazyka bývajú súhrnne označované podľa lokálneho pôvodu či podľa tohto jazyka.“

Ako sme už spomínali, slová sa preberali z cudzích jazykov už v dávnej dobe. Boli pre to rôzne dôvody. V praslovanskej dobe žili Slovania v susedstve Gótov. Od tých čias máme v slovenčine *gótske slová*. Tieto slová sú už dnes zdomácnené, človek ani nevie, že nepochádzajú zo slovenčiny a sú to slová: chlieb, sklo, osol. V minulosti bolo dôležitým činiteľom v jazyku aj náboženstvo, vďaka nemu sa prebrali slová z latinčiny (kríž, olej, orodovať atď.). *Latinčina* je významná aj z iného dôvodu, pretože v 12. až 18. storočí bola na našom území úradným jazykom. V tej dobe sa náš jazyk obohatil predovšetkým o výrazy administratívno-právne a to napr.: notár, titul, kandidát, privilegium či palác.

Dvanáste storočie je známe aj *nemeckou kolonizáciou* na našom území. V tomto období vniklo do nášho jazyka asi najviac slov. Sú to výrazy späté s rozličnými remeslami, s vtedajšou výrobou, stavitelstvom a poľnohospodárstvom. Ako príklad uvedieme slová kuchyňa, múr, cech, cukor, škodiť, musieť, golier, pančuchy a iné. Mnoho slov z nemčiny nadobudlo úroveň familiárnych výrazov a v súčasnosti ich nahrádzame spisovnými, slovenské ekvivalenty. Napr.: došikovať – doviest', košťovať – chutnať'.

Reálie súvisiace so salašníctvom sú prebraté najmä z *rumunčiny* (bryndza, putera, bača, salaš atď.). Samozrejme, veľmi výrazný prínos do jazyka mala aj maďarčina. Naša spoločná história zasiahla aj do jazyka. Častý výskyt hungarizmov je obzvlášť v poľnohospodárstve, napr.: sersám, kondáš, ale preberali sa aj názvy zvierat: pejo, keša; slová z oblasti odievania: gombík, čižma; niektoré názvy jedál ako guláš, perkelt, klobása; samozrejme aj iné ako: čardáš, dereš, koč atď.

Dôležitou súčasťou sú aj *romanizmy* (z francúzštiny slová: aféra, blamáž, detail, repríza; z taliančiny najmä slová súvisiace s hudbou: piano, opereta, soprán, moderato či fagot. V minulom storočí, v dobe národného obrodovania, ale aj neskôr pribudli (najmä po vzniku ZSSR a po druhej svetovej vojne, čo, samozrejme, súvisí aj s politickým vývojom v našej krajine) rusizmy, a to: žiara, záliv, paluba, vzduch, oblasť, duma, čaša a iné.

Najviac slov pribudlo z *češtiny*. Je to aj dôsledkom histórie. Už v 14. storočí keď študovalo mnoho slovenských študentov na Karlovej univerzite, vďaka ktorým potom na naše územie prichádzali české slová. Taktiež výpravy husitov ovplyvnili toto obdobie. Na Slovensku sa čeština využívala aj ako náboženský jazyk slovenských evanjelikov. V tejto dobe bolo používanie češtiny alebo bohemizovanej slovenčiny na našom území veľmi časté. Po štúrovskom období sa vplyv češtiny oslabil, avšak po rok 1918 začali najmä odborné slová prenikať do nášho jazyka (rozbor, účel, ústava, dojem, výrok, doskok, postupný, rozhlas, znesiteľný atď.). Do syntaxe prenikali konštrukcie s predložkou -u (u vojska) alebo väzby s genitívom (vážiť si niečoho), ktoré sú v tejto dobe nenáležité a nespisovné.

Najmenej slov sme prebrali z ostatných *slovanských jazykov* ako poľština: mohyla, tkvieta, zdroj, kresliť, gamba, miazga, blizna, ropa; z bulharčiny: jogurt, mastika; zo srbčiny a chorvátčiny: čata, častovať, čutora a z ukrajínčiny len slovo step.

Mnohé slová, ktoré k nám prenikli zo *vzdialených krajín*, ktoré zväčša nemali nič významné spoločné s našou krajinou v minulosti, aj pociťujeme ako cudzie (väčšinu týchto slov patrí do skupiny internacionalizmov). Sú to predovšetkým slová, ktoré pomenávajú u nás neexistujúce reálie. Výrazy prevzaté z dánčiny: fjord; islandčiny: gejzír; fínčiny: sauna, tundra, kambala; z arabčiny: hárem, korán, hašíš; z japončiny: kimono, harakiri či slová z Austrálie ako kivi, bumerang. K týmto patria aj výrazy z etiópčiny, hebrejčiny, tatarčiny, turečiny, holandčiny, nórčiny, litovčiny či chaldejčiny.

Až 3000 prevzatých slov je v našom jazyku *francúzskeho pôvodu*, väčšinou nepociťujeme ich cudzí pôvod. V súčasnosti je najnovším trendom preberanie slov z angličtiny. *Anglicizmy* a *amerikanizmy* patria medzi najčastejšie výrazy, ktoré pomenávajú reálie a javy v súčasnej modernej dobe. Dominantné postavenie vo svete majú USA, ktoré sa rozvíjajú v oblasti kultúry, politiky či hospodárstva. Veľké množstvo slov, anglicizmov nachádzame v oblasti športu (aut, futbal, šport, volejbal, finišman), kým *amerikanizmy* sú výrazné najmä v oblastiach politického a hospodárskeho života (enter, čip, repovať, skenovať atď.) (Mistrík, 1997).

Téma amerikanizmov priamo úmerne súvisí s našou témou, pretože internetová komunikačná sféra je práve jedna z tých, kde sa preberajú slová hlavne z USA. Dôvodom je určite aj časť USA nazvaná Silicon Valley, ktorá sa nachádza na severe štátu Kalifornia. Táto „dolina“ je jedným z najznámejších stredísk výroby a obchodu so špičkovými počítačmi.

Slová sa z preberajú buď v pôvodnej podobe alebo sa prekladajú. Slová, ktoré sa preberajú v pôvodnej podobe sa nazývajú internacionalizmy. Sú to výrazy prevažne z gréčtiny či latinčiny, ktoré sa nachádzajú v lexikálnej zásobe viacerých jazykoch (príbuzných aj nepríbuzných). Tieto výrazy označujú javy medzinárodného charakteru (z oblasti kultúry, politiky, vedy, umenia atď.). Zväčša majú terminologický charakter (demokracia, telefón, telekomunikácia, atašé). Často sa odlišujú istými štruktúrnymi znakmi, napr.: výskyt foném ó, é, g; na začiatku slova sa vyskytujú nezvyčajné skupiny hlások arch-, chr- a pod. Rozširujú sa najmä z dôvodu bleskového rozširovania vedeckých a technických výdobytkov. Využívajú sa v pôvodnej forme predovšetkým z dôvodu nedostatku času a z toho dôvodu, že medzinárodné rokovania sú jednoduchšie, keď obe či viac strán využíva to isté pomenovanie pre jeden jav.

Ak sa slová prekladajú a ich preklad je doslovný, nazývame tento jav kalkovanie. Pomocou kalkovania potom vznikajú kalky. Delia sa na sémantické a slovotvorné. Sémantické kalky sú tie, ktoré sa preložili systémom slovo za slovo (spravidla ide o slová neodvodené). Napr. slovo koreň (jazykovedný termín), ktorý bol preložený z nemeckého výrazu Wurzel, čo pochádza z latinského radix. Slovotvorné kalky sú tie, kde sa preberie doslova „otrocky“ preloží celá morfeomatická alebo slovotvorná štruktúra cudzieho slova. Napr. samohláska slovo preložené z nemeckého Selbstlaut. Do slovenčiny prenikajú aj viacslovné citáty z cudzích jazykov nazývajú sa citátové výrazy sú to ustálené slovné spojenia, na rozdiel od skutočných citátov sú reprodukované v tom jazyku, z ktorého sa prevzali, napr.: ex offo, happy end, persona non grata a iné. Samostatne vyčleňujeme aj exotizmy sú to exotické slová, ktoré pomenúvajú názvy cudzích reálií a javov. Do slovenčiny sa nedajú preložiť, poväčšine sa využívajú v špeciálnych textoch. (kuli, harakiri, toreador,...)

2.6. Semaziologicko-onomaziologická derivácia

Slovná zásoba sa obohacuje nielen tvorením nových slov, či preberaním slov z cudzích jazykov. Jazyk sa obohacuje aj využívaním istej, už známej lexikálnej formy, ktorá sa potom využíva na označenie dvoch aj viacerých denotátov (objektov). V týchto prípadoch sa využíva súvislosti medzi denotátmi. Sú to najmä vzťahy podobnosti a pojmovej súvislosti, súmedznosti (resp. kontinuity – dotyku vecí v čase a priestore).

„Okrem formálnej podobnosti, na ktorej sa zakladajú slovotvorné vzťahy, existuje aj podobnosť významová. Ide tu zároveň o protiklad vonkajšej, slovotvornej, a vnútornej, sémantickej derivácie. Semaziologicko-onomazilogická derivácia sa zakladá na sémantickej motivácii“ (Ripka, Imrichová, 2003, str.61) Avšak v týchto prípadoch je dôležitý aj úmysel hovoriaceho využiť už známe pomenovanie iným spôsobom, prvotná je tým pádom onomaziologická (pomenovacia) funkcia. Tieto postupy sa realizujú na pôde jedného slovného druhu. Ide tu o nepriame pomenovanie. V poetike sa tento typ pomenovania (nominácie) nazýva trópy. „Trópus je nepriame obrazné pomenovanie nejakej veci menom inej veci na základe určitej príbuznosti alebo zhody. Najznámejšími trópmi sú metafora, metonymia, synkdocha.“ (Ripka, Imrichová, 2003, str.61)

Metafora sa zakladá na prenášaní významu na základe vonkajšej podobnosti. Týkajú sa buď tvaru, farby, umiestnenia, rozsahu či funkcie. Poznáme metafory aktuálne a lexikalizované. Aktuálne, ako je zrejmé už z názvu, vznikajú priamo pri komunikácii, kým lexikalizované sú ustálené a známe. Niektoré až príliš používané metafory sa stávajú neúčinné, vznikajú klišéovité výrazy. Metafory môžu byť jednoslovné aj viacslovné.

Metonymia je založené na vnútornej súvislosti. Najdôležitejším znakom, ktorý odlišuje metaforu od metonymie je, že v metonymii spoločná vlastnosť nemá povahu „*tertium comparationis*“ (tretí člen prirovnania, spoločný znak tvoriaci základ prirovnania dvoch denotátov).

Synekdocha je kvantitatívnym druhom metonymie. Celok sa označuje len pomenovaním časti (žiť pod otcovskou strechou – t.j. v dome)

Symbol sa taktiež priraďuje k metonymii. Je to označenie konkrétneho predmetu, ktorý je konvenčným znakom abstraktného pojmu (holubica – mier, kríž – kresťanstvo) (Ripka, Imrichová, 2003)

2.7. Jazykové vzťahy – paradigmatické vzťahy v lexike

Existuje viac jazykových vzťahov medzi lexikálnymi jednotkami. Poznáme formálne, formálno-významové a významové. Formálne vzťahy sú formálno-významové a významové vzťahy môžeme povedať, že sú významovo-formálne. Uplatňujú sa v kontexte a výpovedi a v systéme, a preto ide o opozíciu vzťahov syntagmatických a paradigmatických. Syntagmatické vzťahy sú vzťahy jednej jednotky k iným jednotkám,

paradigmatické sú vzťahy jednotky k jej možným premenám. Obe sa vzájomne podmieňujú. K paradigmatickým významovým vzťahom (manifestujúcim sa v syntagmatických vzťahoch) patrí synonymia, homonymia, polysémia, antonymia (Ripka, Imrichová, 2003). K paradigmatickým významovým vzťahom Ripka a Imrichová zaraďujú aj hyperonymiu, hyponymiu a kohyponymiu, avšak naša práca sa nimi nezaobrá.

Podstatou synonymie je zhoda, resp. blízkosť významov lexikálnych jednotiek a rozdielnosť ich formy. Lexikálne jednotky pri tom vyjadrujú jeden signifikát (pojem). Synonymá tvoria synonymické rady. „Synonymický rad je štruktúrovaný útvar, ktorý spája sémantická zhoda alebo blízkosť.“ (Horecký – Buzássyová – Bosák, 1989, str.322.). Podstatou je, že členy tohto radu vyjadrujú len jeden signifikát.

Klasifikáciu a typy synonym podľa Horeckého – Buzássyovej – Bosáka:

1. synonymický vzťah vyplýva zo zhodnosti, významovej totožnosti všetkých sémantických príznakov daných lexikálnych jednotiek. Zhodu môže sprevádzať:
 - A. zhoda štylistických a expresívnych príznakov (bežať – utekať)
 - B. rozdiel v štylistických a expresívnych príznakoch (najesť – napratať sa)
2. synonymický vzťah má taký ráz, že popri zhode pojmovej zložky vystupuje rozdiel niektorých sekundárnych sémantických príznakov, rozlišujeme vtedy synonymá:
 - A. ideografické- diferenčná pojmová zložka má charakter významového odtienka podmieneného rozličným prístupom k danej skutočnosti (závažný – dôležitý - významný);
 - B. špecifikačné- rozdielny prvok všeobecného a zvláštneho (vietor- víchor);
 - C. intenzifikačné- rozdielny stupeň základného významu (pršať – liať sa);
 - D. čiastočné- významový rozdiel zasahuje základnú pojmovú zložku (topiť- taviť);
3. synonymický vzťah realizovaný formálnymi prostriedkami:
 - A. z rozličným koreňom-(pekný - pôvabný);
 - B. čiastočne zhodný- spoločný koreň a rozdielne afixy (oblievačka- polievačka);
 - C. viacslovné jednotky, slovné spojenia (mať strach- báť sa, kontrolná skúška – kontrolka);
4. synonymický vzťah- kontextová spájateľnosť:
 - A. synonymá zo zhodnou spájateľnosťou (kozmos- vesmír);
 - B. synonymá s čiastočne rozdielnou spájateľnosťou (pokoj- mier, slová sa dajú zameniť len v istom kontexte);

5. kontextové synonymá (zlato- zlatá medaila)
(Horecký, 1989).

Od synonymám je potrebné odlišovať tzv. *tautonymá*- t.j. slová toho istého významu, ktoré sa však používajú v rozličných nárečových oblastiach (zemiak – krumpel’ – grúľa – švábka).

Homonymia sa zakladá na totožnosti formy. Homonymá sú slová rovnako znejúce avšak iba na základe formálnej zhody. Význam i pôvod slov sú odlišné. Homonymia je sprievodným javom pri rozširovaní slovnej zásoby. Môže sa vyskytnúť pri preberaní cudzích slov a to:

1. koincenciou- formálne zjednocovanie domáceho a cudzieho slova (čelo- časť hlavy; hudobný nástroj)
2. prevzatím dvoch alebo viacerých cudzích slov s rovnakou formou (lokál – zábavný podnik; šiesty pád, box – šport; miesto v zábavnom podniku)
3. kalkovaním- doslovným prekladaním (pád – padnutie; kalkovaním z latinského slova casus)

V rámci slovenčiny vznikajú homonymá vtedy:

1. v rámci jedného jazyka homonymá vznikajú vtedy, keď sa jedno slovo rozdelí na dve alebo tri významy a začne rozlišovať odlišné denotáty, medzi ktorými nie je súvislosť (hranica – hromada dreva na pálenie; pomedzie dvoch štátov),
2. pri tvorení slov, keď pôvodne jedno a to isté slovo sa významovou zmenou rozčlení zhodnou deriváciou na dve alebo tri lexémy (letáčik – od letáč, čo je doštička na úli alebo holubníku; od leták, čo je malé agitačné tlačivo)
3. keď vo vývine jazyka splynú dve domáce slová odlišného pôvodu (hody – sviatok alebo hostina; vrhy)

Homonymá je možné deliť ešte na úplne (lexikálne), ktoré sa zhodujú v celej paradigme, sú rovnakého slovného druhu a rodu (náprava- napravenie; časť vozidla, ktorá drží kolesá) a na čiastočné, sú to tie, ktoré majú odlišnú slovnodruhovú platnosť, resp. nie sú toho istého rodu, alebo majú odlišnú kategóriu životnosti (domov – domov; kura – kura)

V niektorých prípadoch hovoríme o nepravej homonymii:

1. Homografy – slová sú formálne zhodné, avšak zvukovo odlišné (krásne – krásne)

2. Homofóny- slová sú formálne odlišné, ale zvukovo zhodné (mi – my)
3. Homoformy – vznikajú keď niektoré tvary slov patriacich k odlišným slovným druhom majú rovnakú formu, ale odlišný význam (sol' – sol'!)
(Ripka, Imrichová, 2003).

Od homonymie je potrebné odlišovať paronymiu. „Paronymia je vzťah medzi jazykovými jednotkami založený na formálnej, obyčajne fonetickej podobnosti a významovej odlišnosti; paronymum je teda zvukovo podobné, ale významovo úplne alebo čiastočne odlišné slovo.“ (Ripka, Imrichová, 2003, str. 74). Napríklad slová veta – veda, prút – prúd.

Polysémia- rozlišuje jeden základný, prvotný význam. Od neho sú odvodené ďalšie významy polysémického pomenovania tak, že sa pôvodný rozčlení na niekoľko samostatných, druhotných významov, napr. galeje (1.význam – veslovanie na starovekej lodi ako trest pre odsúdencov; 2. Význam – ťažká práca, drina všeobecne) Podstata polysémie spočíva v tom, že jedno slovo má niekoľko významov a pomenúva niekoľko denotátov. „Polysémia sa od lexikálnej homonymie odlišuje tým, že jednotlivé významové použitia (lexie) polysémickej lexémy (hyperlexémy) spolu sémanticky i geneticky súvisia.“ (Ripka, Imrichová, 2003, str. 72).

Lexie sú v hyperlexéme usporiadané do istej štruktúry. Jedna je základná, zvyčajne vývinovo primárna. Medzi významami polysémickej lexémy potom môžu byť z hľadiska motivácie vzťahy buď:

1. Postupného odvodzovania, kde sa jeden význam odvodzuje od druhého a sám sa stáva východiskovým významom
2. Súradného odvodzovania, kde sú všetky významy motivované od jedného, základného významu.

Antonymia je založená na logickom protiklade dvoch skutočností. Antonymum je slovo s protikladným významom k inému slovu. Niekedy sa používa aj názov opozitum.

„V užšom poňatí sa antonymné dvojice vzťahujú na pojmy, ktoré sú kontrárne protikladné (v užšom zmysle). Vo vzťahu kontrárnej protikladnosti sú druhové pojmy, ktoré nevyčerpávajú celý objem nadradeného rodového pojmu (napr. zelený – žltý v objeme rodového pojmu farby); kontrárne pojmy v užšom zmysle sú krajné druhové

pojmy triedy pojmov usporiadaných z istého hľadiska. Pojmy v tomto vzťahu sú usporiadané podľa miery výskytu istého príznaku v istých objektoch.“ (Dolník, 1990, str. 176)

V širšom chápaní sa antonymné dvojice vzťahujú aj na pojmy vo vzťahu kontradiktorickej, vektorovej a konverznej protikladnosti (kontradiktorický protiklad je vzťahom komplementárnosti a odlišuje sa od kontradiktorického vzťahu, protirečivosti). Podľa tohto potom L.A.Novikov (1973) delí antonymá na:

1. Tie, ktoré značia graduálnu protikladnosť a protiklad koordinátových pojmov (podkladom je kontrárna protikladnosť), napr. východ – západ;
2. Tie, ktoré vyjadrujú deje alebo vlastnosti v protiklade (na báze vektorovej protikladnosti), napr. vchádzať – vychádzať;
3. Tie, ktoré vyjadrujú negraduálnu protikladnosť (podkladom je kontradiktorická protikladnosť čiže komplementárnosť) napr. ženatý – slobodný;
4. Tie, ktoré značia konverznú protikladnosť, napr. vyhrať – prehrať (Podľa Novikova je táto skupina odvodená z predchádzajúcich skupín, pretože antonymá tu vznikajú na základe slov s konverznou vlastnosťou; dvojica vyhrať – prehrať predstavuje vektorové antonymá vo vzťahu k tej istej osobe: konverznú antonymiu však predstavuje skutočnosť ak X vyhráva nad Y a Y prehráva s X).

3. Internetová komunikačná sféra

V našej práci sa zaoberáme internetovou komunikačnou sférou. Internet, ako taký, by sme mohli nazvať ako virtuálny svet bez akýchkoľvek hraníc. Umožňuje prístup k hudbe, filmom, knihám, obrázkom, hrám či priamo k ľuďom po celom svete. Prvé pripojenie medzi dvoma vzdialenými počítačmi sa uskutočnilo v roku 1969 v USA a odvtedy datujeme neustály rozmach internetu. Dnes používajú internet viac ako dve miliardy ľudí z celého sveta, čo predstavuje 32,7 % populácie. Z európskych krajín je Nemecko na prvom mieste v počte používateľov. Počet občanov Nemeckej republiky, ktorí využívajú internet je až 65 miliónov. Na Slovensku je počet užívateľov omnoho menší, v súčasnosti sú u nás približne 4 milióny používateľov, čo predstavuje zhruba 70 % z celkového počtu obyvateľov. (http://m.tvnoviny.sk/index.php?article_id=626096). Z údajov o používateľoch internetu je zrejmé, že internet sa v súčasnosti stáva istým fenoménom. Ako hovorí Findra (2009) počítače a internet sa využívajú vo všetkých oblastiach, stále viac ľudí si ich zavádza aj do domácností. Internet ovplyvňuje podstatným spôsobom kultúrno-spoločenskú klímu a taktiež hospodársky život. Technológie sa neustále zdokonaľujú a s ich rozvojom prichádza marketizácia aj spoločenského, aj súkromného života. Je teda na mieste hovoriť o osobitnej komunikačnej sfére, vzhľadom na elektronické a internetové komunikácie.

V tejto časti budeme sledovať niektoré slovenské blogy, internetovú stránku s aktualitami a jednu sociálnu sieť. Blog si môžeme definovať ako webovú aplikáciu obsahujúcu chronologicky zoradené príspevky (najnovší príspevok je zobrazený ako prvý). Blogy sú zvyčajne dielom jedného človeka a často sú tematicky zamerané na jedinú tému. Mnohé poskytujú komentár o konkrétnej záležitosti, iné fungujú ako on-line denník, niektoré fungujú viac ako on-line reklamy na konkrétne osoby alebo spoločnosti. Typický blog kombinuje text, obrázky a odkazy na iné blogy, webové stránky a ďalšie médiá v súvislosti s jej témou. Predovšetkým sú textové aj keď niektoré sa zameriavajú na umenie, fotografie, videá alebo hudbu. Pre náš výskum sme si vybrali päť blogov. Jeden sa venuje novinkám zo sveta informačných technológií (IT), druhý je o móde, tretí je blogom spoločnosti Martinus, ktorá sa venuje distribúcii kníh. Štvrtý blog píše mladé dievča o svojom živote a piaty je blogom spoločnosti SME, ktorá vydáva noviny. Stránku s aktualitami sme si vybrali www.topky.sk. Každodenne nám táto webová stránka prináša informácie zo sveta aj zo Slovenska. Navštevovatelia tejto stránky majú možnosť sa

k článkom vyjadriť, povedať svoj názor a diskutovať o ňom s ostatnými používateľmi. Nachádzajú sa tu články z politiky, zo sveta šoubiznisu, či z kultúry. Čítajú ich ľudia rôznych vekových kategórií, s odlišnými inteligenčnými kvocientmi a ľudia s iným sociálnym postavením. To sa odráža aj na rôznorodosti výrazových prostriedkov. Pre rozbor slovnej zásoby sme si vybrali aj sociálnu sieť, a to www.facebook.com. Stránka je priamo určená na komunikáciu medzi používateľmi internetu. V súčasnosti zažíva veľký rozmach a aj diskusie na nej.

3.1. Amerikanizmy

Ako sme už spomínali, pokiaľ ide o preberanie z cudzích jazykov, amerikanizmy patria medzi najčastejšie výrazy, ktoré pomenúvajú reálie a javy v súčasnej modernej dobe. USA sa v súčasnosti rozvíja v oblasti kultúry, politiky či hospodárstva. Amerikanizmy sú výrazné najmä v oblastiach politického a hospodárskeho života (enter, čip, repovať, skenovať atď.) (Mistrík, 1997).

Ich výskyt sme pozorovali na všetkých skúmaných stránkach. Napr. na blogu, ktorý skúma novinky zo sveta IT sme zaznamenali veľký výskyt amerikanizmov.

Počítače sa vyvíjajú neuveriteľnou rýchlosťou. Je namáhavé sledovať trendy v ich výrobe a takisto aj nové slová s nimi spojené. Počiatky prvého slovenského počítača siahajú do roku 1968. Vznikol vďaka prof. Ing. Ivanovi Planderovi. Internet, ako taký, vznikol v 60. rokoch v USA. V roku 1969 bolo nadviazané prvé spojenie medzi počítačmi a v roku 1973 sa začína skutočný rozvoj siete. Najväčší rozmach nastáva roku 1991 podmienený vytvorením služby WWW. Počiatky internetu na Slovensku siahajú do druhej polovice 70. rokov, kedy sa uskutočnil prvý diaľkový prenos v Ústave technickej kybernetiky SAV na trase Bratislava – Banská Bystrica. Toto obdobie si pochopiteľne vyžaduje aj nové výrazy, ktoré by sa využívali pri používaní počítačov. Od tej doby do súčasnosti prešlo takmer 45 rokov, a preto sa niektoré slová z oblasti IT u nás už udomácnili, niektoré vznikli pomocou determinácie, či kompozície. Sú to predovšetkým výrazy, ktoré sú spojené so základnými časťami, či schopnosťami počítačov, či internetu. Z angličtiny sa preberajú slová najmä v súčasnosti. Je to najmä z toho dôvodu, že oblasť informačných technológií je úzko spätá so Spojenými štátmi americkými. V USA, v severnej Kalifornii sa nachádza oblasť zvaná Silicon Valley. Táto „dolina“ je jedným z najznámejších stredísk výroby a obchodu so špičkovými počítačmi. Z toho dôvodu popri

preberaní technológií, preberáme aj ich pomenovania. V slovenčine sa slová, ktoré boli prebraté z angličtiny a označujú rôzne technológie, pociťujú ako príznakové. Napr. *bloger, blogovať, hacker/heker, čet/chat, četovať/chatovať, displej, enter, login, online/on-line, server, web* (Findra, 2009).

V texte si môžeme všimnúť mnoho slov, ktoré sú tiež typické pre oblasť IT, avšak nie sú prebraté z angličtiny. Sú to slová ako: *ikona, vývojár, aplikovať, používateľ, dátové služby, archivovať, videokamera, či zdieľať*. *Ikona* je slovo prebraté z gréčtiny, slovo *dáta* pochádza z latinčiny. *Archivovať* je slovo gréckeho pôvodu, ale do slovenčiny sa dostalo prostredníctvom stredovekej latinčiny. Výraz *videokamera* vznikol kompozíciou slov *video* a *kamera*. Oba výrazy sa k nám dostali prostredníctvom latinčiny. Pritom však *kamera* je slovo gréckeho pôvodu. Všetky výrazy sú v slovenčine udomácnené. Tvrdiť to môžeme aj preto, že všetky sa nachádzajú v Krátkom slovníku slovenského jazyka (KSSJ) a Pravidlách slovenského pravopisu (PSP). Taktiež všetky podliehajú slovenským pravopisným pravidlám a tvoria sa pomocou nich nové slová. Niektoré spomenuté slová sú slovenského pôvodu: *vývojár, aplikovať, používateľ, služba, zdieľať*. *Vývojár, aplikovať* a *používateľ* vznikli pomocou determinácie s použitím sufixu. *Služba* a *zdieľať* sú už staršie slová, kde je už ťažšie zistiť, ako vznikli. Zistiť by sa to dalo pomocou etymologického slovníka, avšak slovenčina zatiaľ takýto slovník kodifikovaný nemá. Stretli sme sa aj so slovami ako: *Yahoo, Microsoft, online, e-mail, streamové rádio, set top box, Cloud computing*. Tieto výrazy sú anglické, poväčšine nemáme alebo nepoužívame ich slovenské ekvivalenty.

Anglické výrazy sme si všimli aj na ostatných stránkach. Na Martinus blogu sa nachádza aj blog Daniela Heviera, uznávaného slovenského spisovateľa, ktorého písomný prejav zodpovedá jeho povolaniu. Využíva najmä umelecký štýl a rozprávací aleb opisný slohový postup. Využíva niektoré anglické výrazy ako *outsider, new weird*. Pri skúmaní tejto stránky sme ešte „narazili“ na výraz *wishlist*. Zatiaľ sa toto slovo nepíše podľa pravidiel slovenského pravopisu, ale v bežnej komunikácii, najmä u mladých ľudí, je známe.

Na treťom blogu, blogu mladého dievčaťa sme „narazili“ na výraz *teenegerka*. Slovo taktiež prebraté z anglického jazyka. V súčasnosti sa už prispôbilo slovenskému pravopisu a začína sa využívať ekvivalent *tínedžerka/tínedžer*. Zatiaľ sa oba výrazy používajú popri sebe.

Na stránke o móde pozorujeme napríklad: *top, in, lookbook, jeans, hair style, after party, event, live*. Všetky slová pochádzajú z anglickej slovnej zásoby. Popri výraze *after*

party sa u nás využíva aj výraz *afterka*. V súčasnosti sa využíva často, a preto patrí do slovnej zásoby, avšak tej príznakovej. Toto slovo zaraďujeme do slangu. Slovo *jeans* má už aj slovenský ekvivalent džínsy. Slovo môžeme nájsť aj v KSSJ z roku 2003 či PSP z roku 2000. Slovník cudzích slov (SCS) tento výraz definuje ako „pôvodne bedrové tesné nohavice z denimu, obyčajne modrej farby, s výrazným štepovaním, texasky“ (2005). Už v tejto definícii sa vyskytuje slovo *denim*. Tento výraz sme si všimli aj počas študovania blogu. Taktiež je to cudzie slovo, SCS uvádza, že je to „silná bavlnená tkanina keprovej väzby farbená indigom, používaná na výrobu džínsového oblečenia“. (2005) Pôvodne je slovo z francúzštiny, avšak k nám sa dostalo cez angličtinu. Všetky ostatné slová majú aj slovenské ekvivalenty, aj keď nie všetky sú pôvodom slovenské. Napríklad *tričko*, ktorým by sme mohli nahradiť výraz *top*, je prebraté z francúzštiny.

Počas skúmania webovej stránky www.topky.sk sme našli aj anglické výrazy *yes*, *in* a *sorry*. Slová *yes* a *sorry* sa využívajú namiesto slovenských ekvivalentov *áno* a *prepáč*. *In* sa najčastejšie využíva vo význame byť moderný. Spozorneli sme aj pri výrazoch ako *juice* (džús), *respect* (rešpekt). Tieto nie sú až tak frekventované, ale sú tiež dôkazom toho, že mladí ľudia často načrú radšej do anglickej slovnej zásoby aj keď máme aj slovenské výrazy pre tieto javy. Skôr nevídaným javom je používanie slov z iného jazyka, avšak aj to sa deje. V našom prípade je to slovo zo španielčiny *adios*. Je použité v rovnakom význame ako sa využíva aj v španielčine, a to na pozdrav pri lúčení.

Na facebooku sme zaznamenali napr.: *cool*, *team*, *happy b-day*, *enjoy*, *song*, *maybe* či *so sweet*. Výrazy tohto typu nie sú adekvátne pre používateľa slovenčiny. Ku všetkým máme známe a ustálené slovenské ekvivalenty. Všetky sa však využívajú veľmi často. Je to zrejme z dôvodu neustáleho prieniku angličtiny a anglickej kultúry na naše územie. Začalo sa to koloniálnou expanziou Britského impéria. Predtým bolo asi len 5 – 7 miliónov používateľov angličtiny, kým v dnešnej dobe je počet hovoriacich týmto jazykom približne 1,8 miliardy (okolo 400 miliónov uvádza angličtinu ako materinský jazyk), čo predstavuje zhruba 26 % z celkovej populácie. V posledných 50 rokoch sa považuje angličtina za „lingua franca“, čo je označenie pre nadregionálny dorozumievací jazyk, ktorý má v danom období výsadné postavenie. Je jazykom, ktorý spája vedcov na celom svete, využíva sa v oblasti obchodu, turizmu, medzinárodnej dopravy (predovšetkým leteckej dopravy) a taktiež má veľké zastúpenie v médiách. A, samozrejme, je to z veľkej časti jazyk internetu. Tieto všetky fakty dokazujú, že angličtina je veľmi dôležitá v súčasnosti, avšak jej využívanie v bežnej hovorovej reči je bezpredmetné. Predovšetkým, ak nám slovenčina ponúka rovnocenné výrazy. V komentároch by nenastal žiadny rozdiel, ak by

používateľ využil výrazy: *skvelé, tím, všetko najlepšie k narodeninám/všetko najlepšie, užite si/uži si, pieseň, možno a veľmi milé* (doslovný preklad sladké nie je kompatibilný s textom, kde používateľ poukazuje na mačiatko). Napriek tomu je redundancia anglických výrazov v komentároch a diskusiách mladých zjavná.

3.2. Trend skracovania

V súčasnosti môžeme pozorovať veľký trend v skracovaní. Časté je tvorenie skratiek pomocou akronymizácie, čo je tvorenie slov skracovaním tak, že sa použijú len iniciály, resp. slabiky viacslovných pomenovaní. (Imrichová, Ripka, 2003). Na našom skúmanom blogu sa takýchto akronym nachádza viac, napr.: *IM* (Instant Messaging), *ICQ* (I seek you), *IRC* (Internet Relay Chat), *IBM* (International Business Machines), *WBS* (Work Breakdown structure), *SOW* (Statement of work); bežnému používateľovi sú známejšie: *TV* (Televízia), *DVD* (Digital Video Disc alebo Digital Versatile Disc), *HDD* (Hard Disk Drive), *SMS* (Short Message Service), ktoré sa taktiež nachádzajú v spomínanom blogu.

Ako si môžeme všimnúť veľká väčšina skratiek pochádza z anglických slov. Z uvádzaných skratiek je len *TV* značka pre slovo *televízia*, ktoré však tiež nie je slovenského pôvodu, je to slovo, ktoré vzniklo zo slov *tele* a *vízia*, kde *tele* pochádza z gréčtiny a *vízia* je prebrané slovo z latinčiny.

Na blogu Martinus sa nachádzajú skratky: *SABAM* (Société d'Auteurs Belge – Belgische Auteurs Maatschappij), *SOZA* (Slovenský ochranný zväz autorský), *BBC* (British Broadcasting Corporation), opäť sa opakuje *DVD* (Digital Video Disc alebo Digital Versatile Disc), *3D* (trojdimenzionálny) a iné.

Mladá tínedžerka o svojom blogu hovorí ako o emo blogu. *Emo* je americký slangový výraz, označujúci hudobný žáner (vznikol skrátením pôvodného emotional hardcore). Do slovenčiny sa tento výraz prebral v rovnakom znení. Ďalej sme zaznamenali skratky ako „*MP3*“ a „*vs.*“. *Vs.* je skratka pre verzus, toto slovo pochádza z latinčiny a pôvodne sa písalo versus. Skratka *MP3* je odvodená od skraty *MPEG* (Moving Picture Experts Group), používa sa na označenie nosiča hudby.

Ako sme už spomínali, s témou obohacovania internetovej komunikačnej sféry súvisí téma preberania slov. Dnešná mládež sleduje americké seriály, filmy a číta americké knihy. Takisto sme pri skúmaní prvého blogu mohli vidieť, že veľké množstvo programov je v angličtine. Z toho vyplýva, že mladí ľudia sú ovplyvnení americkou kultúrou a taktiež

ich slovnou zásobou. Je to vidieť aj na komentároch na webovej stránke www.topky.sk. Vo veľkej miere sa vyskytujú výrazy typu *brb*, *btw*. *Brb* je skratka, ktorá je utvorená pomocou akronymizácie anglického výrazu *Be right back* (Hneď som naspäť). Taktiež *btw* je skratka anglického *by the way* (mimochodom).

Na facebooku sme zaznamenali najväčší výskyt skratiek. Či už utvorených zo slovenských alebo anglických slov. Predpokladáme, že je to z toho dôvodu, že facebook, ako sociálna sieť sa najviac zo všetkých spomenutých orientuje na „priamu“ komunikáciu medzi používateľmi internetu. Na blogoch alebo stránke o aktualitách nie je potrebné hneď reagovať na články. Avšak facebook ponúka chat (rozhovor spočívajúci vo výmene textových replík prostredníctvom počítača a počítačovej siete internet, prebiehajúci pomocou programu IRC – Internet Relay Chat), ktorý nahrádza osobnú komunikáciu medzi ľuďmi. Chat by mal taktiež spĺňať kritériá ako pri priamej komunikácii, pri ktorej si dvaja fyzicky prítomní komunikujúci vymieňajú výpovede v priebehu pár minút.

Na facebooku sa teda vyskytujú rôzne výrazy, ktoré by sme mohli zaradiť do internetového slangu, niekedy až žargónu. Patria sem skratky (najmä už spomínané akronymy), skomoleniny alebo rôzne značky, ktoré majú špeciálny význam. Najčastejšie sa vyskytujú skratky: *AFK*, *AKA*, *ASAP*, *BB*, *CBS*, *FYI*, *GL&HF*, *k*, *LOL*, *OMG*, *ROFL*, *Sec*, *THX*. Do tejto skupiny patria aj už spomínané *BRB* a *BTW*. *AFK* je akronymom od anglického *away from keyboard* (Preč od klávesnice), *AKA* sa využíva namiesto alias, je skratkou z *also known as* (taktiež známe ako). *ASAP* sa využíva veľmi často. Táto skratka sa vo veľkej miere vyskytuje aj v pracovných inzerátoch, kde sa do kolónky termín nástupu napíše len *ASAP*. Používateľ internetu už vie, že je to skratka pre *as soon as possible* (podľa možnosti, čo najskôr). *BB* je od slov *bye bye* (čau). *CBS* je akronym od *come back soon* (príď spať skoro). *FYI* alebo *for your information* v slovenčine znamená pre tvoju/vašu informáciu. *GL&HF* sa využíva najmä na konci rozhovoru, je to od slov *good luck & have fun*. (Veľa šťastia a príjemnú zábavu). Skratka *k* je veľmi zaujímavá tým, že poukazuje na lenivosť a snahu čo najrýchlejšie sa dorozumieť. Je to skratka, ktorá sa vyvinula z inej skratky, a to z *OK* - z anglického výrazu *okey*, ktoré sa v súčasnosti využíva aj v bežnej hovorovej reči. A teda trendom je namiesto „zdĺhavého“ *OK*, po vypustení *o*, použiť len *k*. *LOL* je skratka pre *laughing out loud* (smiať sa nahlas) alebo *lot of laugh* (veľa smiechu). *ROFL* je vystupňovaním tohto výrazu, využíva sa na vyjadrenie ešte väčšieho smiechu. Odvodená je z výrazu *Rolling on the floor laughing* (váľať sa po zemi od smiechu). V internetovej komunikačnej sfére je ešte častý výskyt citoslovcia *haha* či *heh*. Taktiež sa využíva na označenie smiechu, zväčša sú všetky tri (*ROFL*, *LOL*, *haha*)

doplňované *smajlíkmi*. (nazývajú sa tiež emotikony). Slovom *smajlík* sa v slovenčine nahrádza anglické slova „*smiley*“, ktoré je odvodené od slova *smile* (úsmev). Využívajú sa však obe formy tohto výrazu. Na internete sa *smiley* využíva na označenie kreslených tvári, tvorených rôznymi znakmi, ktoré je možné nájsť na klávesnici. Tieto emotikony vyjadrujú rôzne emócie, predovšetkým úsmev. Zväčša je potrebné sa na ne pozrieť s doľava natočenou hlavou. *OMG* je skratkou *Oh my god* (Ó, môj bože). *Sec* je skratka zo slova *second!* (Sekundu!) a *THX* je odvodené od *thanks, thank you* (ďakujem). Z anglických skratiek je zaujímavá ešte *4U*. Spája sa tu číslica 4 s hláskou *U*. 4, po anglicky *four*, sa číta ako „for“. *For* sa používa v angličtine aj ako výraz pre slovo *pre*. Hláska *U* sa číta ako „jú“, pokiaľ je samostatná. Taktiež anglické slovo *you* (ty/tebe) sa vyslovuje ako „jú“. V tomto prípade teda použili podobnosť alebo skôr rovnakosť pri výslovnosti a skratka *4U* vyjadruje spojenie *for you* (pre teba) Samozrejme existuje viac typov akronym, avšak tieto, spomedzi ostatných, zaznamenávajú najväčší úspech, obzvlášť v súčasnosti. Na stránke sa objavila aj skratka *AWSM*, čo je skratkou slova *awesome* (úžasný).

V texte sa vyskytli aj skratky utvorené zo slovenských slov. Spomenieme si len najčastejšie sa vyskytujúce a to: *nz*, *kks*, *som s5*, *ee/nn*, *jj*, *LT*, *mnt* a *njn*. Akronymami sú väčšina z nich. *Nz* vzniklo zo spojenia nemáš zač. Skratka *kks* vznikla zo slova kokos. Slovo kokos vo svojom prvotnom význame, ako uvádza KSSJ (2003), znamená „tvrdý guľovitý plod kokosovníka používaný na výrobu rastlinného tuku a pod.“, (slovo je pôvodne z portugalčiny, avšak v slovenčine sa už udomácnilo). V súčasnosti tento výraz dostáva aj nový význam, a slovo sa využíva na vyjadrenie silnej emócie, úžasu a záujmu o nejakú vec. *Som s5* je podobný prípad ako pri *4U*. Číslovka 5 sa píše aj vyslovuje ako päť. Pokiaľ toto slovo doplníme do výrazu *som s5*, vyjde nám spojenie *som späť*. *Ee* a *nn* sú označeniami pre nie, nie, kde sa buď využijú prvé písmenká týchto slov alebo posledné. Taký istý prípad nastáva pri *jj*, avšak toto označenie je pre české jo, jo (v slovenčine áno, áno). Podľa správnosti, by teda výraz mal byť *áá*, pretože keď chceme skracovať, nie je dôvod, prečo nevyužívať slovenské slová. *Njn* je podobné označenie a znamená, no jasné. *Mnt* je skratkou pre slovo moment. Medzi zaujímavé by sme zaradili aj *LT*, čo je skratkou pre ľúbim ťa. Zaujímavé je z toho dôvodu, že spojenie slov ľúbim ťa, sa používa ako silné vyjadrenie emócií, emócií lásky. Tým, že z týchto slov vytvoríme len značku, strácajú svoju silu a význam. Je to ako keby sme niekomu vyjadrovali sústrasť spôsobom ÚP (namiesto úprimnú sústrasť).

3.3. Frazeologizmy a okazionalizmy

Slovná zásoba sa obohacuje aj pomocou ustálených slovných spojení. Pri našom skúmaní sme zaznamenali len frazeologické spojenia – frazeologizmy. Obohacovanie tu prebieha najmä na báze aktuálnych metafor.

Ako sme už spomínali na blogu Martinus, má svoj blog aj Daniel Hevier. Keďže patrí medzi známych slovenských spisovateľov, využíva najmä umelecký štýl. Všimli sme si viac frazeologizmov, ale za aktuálnu metaforu považujeme len *má na sebe pleseň pol storočia*. Využil aj okazionalizmus *pseudosvätec*. Ďalší text sme sledovali od Juraja Šlesara. Téma, ktorej sa venuje má názov: „Knižniciam v Belgicku hrozí pokuta za čítanie rozprávok deťom.“ Keďže téma je vážnejšia, využíva viac odborných slov, napriek tomu prihovára sa obyčajným ľuďom, preto jeho jazyk nie je príliš náročný. Ľudia reagujúci na tento článok píšú často bez diakritiky, čo môže byť spojené s pohodlnosťou týchto ľudí. Využívajú frazeologizmy, napr.: *Andersen sa musí točiť v hrobe ako ventilátor*. Na tejto vete vidíme aj doklad chýbajúcej diakritiky. Daný frazeologizmus sa zväčša používa bez pridania prirovnania *ako ventilátor* a namiesto slovesa *točiť* sa zvyčajne používa sloveso *obracat'*. Môžeme to považovať za aktuálnu metaforu alebo za metaforu lexikalizovanú, ale obohatenú o aktuálny, nový prvok. V texte sme si taktiež všimli frazeologizmy: *znechutiť módnou vlnou, štipka dobrého vychovania, hádzať vinu, príbeh nie je lacný*. Za aktuálne môžeme považovať pomenovania *znechutiť módnou vlnou* a *príbeh nie je lacný*. Pri metafore *nenechajte sa znechutiť módnou vlnou*, autor hovorí o knihe, ktorej marketingové presadzovanie dosiahlo až takú hranicu, že by prípadným čitateľom mohla „liezť na nervy“. *Príbeh nie je lacný* nevyjadruje informáciu o cene príbehu, ale o tom, že je to príbeh zaujímavý, nekonvenčný. Za okazionalizmus môžeme považovať slovo *arcizlé*, na ktoré sme taktiež „narazili“. Vzniklo zložením slova *zlý* a gréckeho slova *arci*, používa sa ako zloženina, ktorá vyjadruje zosilnenie, stupňovanie významu druhej časti výrazu. V súčasnosti sa výraz *arci* považuje za zastarané. To nám dokazuje, že v súčasnosti sa obohacuje jazyk aj výrazmi z minulosti.

Na blogu mladej tínedžerky sme si všimli frazeologizmus *Dutá ako kmeň stromu vyžratý lykožrútkami*, ktorý podľa všetkého nepatrí do súčasného frazeologického slovníka, taktiež ho teda považujeme za aktuálnu metaforu.

Zaujímavý je frazeologizmus *zoznámili sme sa cez internet a celkom sme si padli do monitora*. Všimli sme si ho na blogu SME. Namiesto zaužívaného *padli sme si do oka*

autorka využíva spojenie *do monitora* z toho dôvodu, že pri zoznámení cez internet sa ľudia osobne nestretnú. Na tomto blogu sme zaznamenali aj nie bežne zaužívaný frazeologizmus „*zlá karma sa expeduje na tony*“.

Blog o móde nám veľa frazeologizmov neposkytol, avšak autor využil výraz *lezú mi jeansy von krkom*. V bežnej reči sa používa skôr *hore krkom*. Všimli sme si aj obrazné pomenovanie *nabité ľudmi*. V prvotnom význame sa výraz *nabiť* využíva v spojení so zbraňou alebo baterkami. V súčasnosti sa využíva ako výraz pre priestor preplnený (nabitý) ľudmi.

Webová stránka www.topky.sk nám ponúka frazeologizmy, ako: *protestujú ako uderený*, *celý svet je naruby*, *drie na cudzie pupky*, *exekúcia na krku*, *pliagu treba vykoreniť*, *médiá krmia národ* a *naháňanie peňazí*. Slovné spojenie *svet je naruby* sa využíva bežne. Taktiež *exekúcia na krku* je známy frazeologizmus. Ako obohatenie berieme ostatné frazeologizmy. V súčasnosti sa často vyskytuje spojenie *médiá krmia národ*. Je to najmä z dôvodu rozmachu médií v posledných desaťročiach.

3.4. Slangy

Počas skúmania sme si všimli veľké množstvo slangových výrazov. Preto sa v tejto podkapitole venujeme práve im. Definícia slangových slov hovorí, že je to „tematicky rôznorodý, nekoordinovaný a neintegrováný súbor slov, exkluzívne používaných v komunikácii istých spoločenských vrstiev, napríklad študentov, vojakov, umelcov a pod. Tento súbor je rôznorodý aj z hľadiska slovotvorného, lebo sú v ňom deformované slová (telka, trapas, chuliš, fáro), metafory (oháknuť sa, tvrdnúť niekde, zbalíť kamošku) a univerbizované slová typu diplomovka, plenárka.“ (Ripka, Imrichová 2003, str. 94)

Na emo blogu sa vyskytujú slangové slová: *kamoš*, *kupéčko*, *emáci*, *kraťase*. Všetky môžeme zaradiť do skupiny deformovaných slov.

Na blogu SME pozorujeme slangy: *nešvácalo*, *fáro*. Zaujímavé je slovíčko *letuška*, kde autorka spomína, že neexistuje v slovenčine výraz pre toto povolanie v mužskom rode, ktoré by bolo odvodené od slova *letuška* alebo od slova *let*. Poznáme len výraz *steward*, ktorý sme prebrali z angličtiny, z pôvodného *steward*. V súčasnosti z dôvodu absentovania výrazu pre toto povolanie v mužskom rode, vznikajú nevšedné výrazy typu *letúch*, *letušiak*. Obe sú, samozrejme, nesprávne, avšak za istých okolností by sa mohli považovať za slang. Je možné, že sa kolektív stewardov vo svojom súkromí takto oslovuje, čo by znamenalo, že by sme tieto výrazy mohli zaradiť do skupiny profesionalizmov.

Stránka s aktualitami nám ponúka slangové slová napr.: *amíci*, *pritankoval*, *cigy*, *schovka*, *nedostal ma*. Podľa definície by sme slová *schovka*, *amíci* a *cigy* mohli zaradiť do slov deformovaných, výrazy: *nedostal ma* a *pritankovať* do metaforických výrazov, keďže ich prvotný význam bol iný. V našom texte má slovné spojenie *nedostal ma* význam neohúrila ma a slovo *pritankovať* je vo význame dať úder do tváre.

Sociálnu sieť Facebook navštevujú najmä mladí ľudia. Je teda zrejmé, že práve tu sme zaznamenali najväčší výskyt slangových slov, napr.: *šak* (však), *bus* (autobus), *dík* (ďakujem), *atmoška* (atmosféra), *žúrka* (oslava), *týpek* (chlapec/muž). Ďalší výraz, na ktorý sme narazili a taktiež patrí skôr do slovnej zásoby mladých je výraz *vychytávka*. Výraz vznikol pomocou derivácie od slova *vychytať*. V prvotnom význame definujeme toto slovo ako „postupne (celkom) pochytať“ (KSSJ, 2003). KSSJ uvádza aj prenesený význam tohto slova ako: odstrániť drobné nedostatky. Neskôr sa od tohto slova pomocou sufixu *-ka*, vytvorilo slovo *vychytávka*, čo vyjadruje vec, ktorá je buď veľmi výhodná alebo je trendy a nemala by chýbať v žiadnej domácnosti. Veľmi obľúbenými sú spojenia *si zabil* a *to čo si vypotil?*. V obidvoch slovesá nadobúdajú nový, obrazný význam. Výraz *si zabil* sa používa bez podmetu, či predmetu. Viaže sa na situáciu a zväčša hovorí o tom, že človek povedal niečo trefné. Pri výraze *vypotiť niečo* KSSJ uvádza dva významy a to: potením vydať zo seba a v prenesenom expresívnom význame: s námahou urobiť, napísať. Novodobo sa tento výraz používa na vyjadrenie toho, že niekto povedal niečo nekorektne. Podobné, ale menej frekventované je spojenie *ísť si/idú si*. V súčasnosti sa využíva aj na vyjadrenie zábavy. Ak povieme o človeku, že si ide, chceme tým povedať, že sa zabáva a nevšima si ostatných. Od slova *ísť* vznikol aj výraz *nejde mu*. KSSJ síce uvádza význam spojenia „tento účes ti nejde“ ako „tento účes sa ti nehodí“. Mladí ho však využívajú, ak niekto povie niečo neprimerané, ak má nápad, ktorý je nevhodný.

V súčasnej dobe veľa slov dostáva druhý význam. V našom texte sa vyskytol napr. výraz *narcis*. V prvotnom výraze je to kvet. V súčasnosti sa využíva na opis charakteru človeka, ktorý sa má príliš rád. Je to odvodené od slova *narcizmus*, ktoré Slovník slovenského jazyka (1959-1968) definuje ako „záľuba v samom sebe, zaľúbenosť (často chorobná) do seba samého“. Nový význam dostalo aj slovo *chatovať*. V súčasnosti jeho význam Slovník cudzích slov definuje ako (SCS, 2005) „viesť rozhovor (chat), prostredníctvom počítačovej siete internet“. Slovo je prebraté z angličtiny. Avšak používa sa aj vo význame často chodiť na horskú chatu – *chatovať*. Slová sa líšia najmä výslovnosťou, keďže v prvom prípade ho vyslovujeme ako „četovať“. V druhom si

zachováva slovenskú výslovnosť. Sú to teda, ako hovorí Horecký, homofóny. Ako sme už spomínali aj slovo stoka dostalo nový význam.

3.5. *Problematika pravopisu a nevhodných slov*

Najväčší problém spomedzi blogov sme pozorovali na emo blogu, ktorý píše mladé dievča. Najmarkantnejším znakom je tu nesprávny pravopis. Našli sme slová ako: *deveť*, *ziem*, *kratás*, *pripomýnal*, *názorou*, *vyššej* atď. Taktiež sa tu vyskytuje aj výraz *klud*, ktorý je čechizmus a správna slovenská forma je *pokoj*. Toto slovo je však problematické. Je to aj z toho dôvodu, že sa bežne využíva v hovorovej reči, ale môžeme si ho všimnúť aj v slovenských seriáloch či filmoch. Ďalším problematickým bodom v tejto vete je výskyt hlásky „l“, ktorá ľuďom mátie a predpokladajú, že pri výskyte tejto hlásky musí byť slovo z hľadiska pravidiel slovenského pravopisu správne, čo však nie je pravda.

Na blogu SME sme našli aj príspevky od Rudolfa Klimeka. V texte sme si všimli výrazy *ukľudnil* a *krabice*. Oba výrazy sú nespisovné. K problematike slova *klud* a jeho odvodenín sme sa už venovali. Slovo *krabice* by bolo vhodné zameniť výrazom *škatule*.

Na facebooku sme si taktiež všimli nespisovné slová *dudlík* a *tringelt*. *Tringelt* je slovo prebraté z nemčiny, avšak správna slovenská podoba tohto slova je *prepitné*, *obslužné*. Avšak výraz *obslužné* je v súčasnosti zastaraný, menej využívaný. Slovo *dudlík* môžeme nahradiť výrazom *cumel'*, *cumlík*. Do tejto skupiny patrí aj slovo *ňamka*, ktoré označuje chutné jedlo. V slovenčine je skôr známy výraz *mňamka*, avšak z dôvodu ekonomizácie jazyka sa aj tento výraz skrátil. Ani jeden z výrazov (*mňamka*, *ňamka*) nie je zaradený v KSSJ. Slová sú odvodené od citoslovca *mňam*, ktorý sa využíva pri jedení. Pozornosť môžeme venovať aj spojeniam: *chňápať hrušku*, *tri kýble s vodu*. Tieto spojenia by mohli byť nárečové. Mladí ľudia často načierajú aj do lexiky dialektizmov. Pri výraze *chňápať hrušku* je slovo *chňápať* stylisticky zafarbené. Znamená piť hrušku. Aj tento výraz je však metafora, keďže hovoriaci nepije hrušku (ovocie), ale alkohol, ktorý je vypálený z tohto ovocia a nazýva sa hruškovica. V dnešnej dobe to však nie je obohacovanie jazyka, keďže táto metafora je lexikalizovaná.

Zaujímavým trendom, ktorý je typický hlavne pre mladé dievčatá, ale aj pre mládež, ktorá sa necháva inšpirovať štýlom emo, je netradičný pravopis. Najčastejším úkazom je zamieňanie niektorých hlások ako *q* za *k*, *y* za *j*, *l* za *r* alebo *sh* za *š*. Ako príklad

by sme uviedli: *CmuQy, _tento chlapcek yoooy; ete vela krat si to zopakujeme, zuaty chlapcek; s TeBoU je SqELe a hLAvnE plDel; havinko...tvoj... ehm ... rano v buse haluz alebo KikuSHqa Moa QUIERO TI:-* cmuQy nikushka.*

Na týchto príkladoch sú vidieť zámeny hlások. Taktiež sa v týchto textoch vyskytuje veľké množstvo deminutív (*havinko, chlapček*). Typické je aj striedanie veľkých a malých písmen, v rámci jedného slova bez logickej usporiadanosti. Ako môžeme vidieť, je tu slovo *ete*, ktoré stojí namiesto slova *ešte*. V internetovej komunikácii sme natrafili aj na obmenu tohto slova vo forme *eče*. Väčšinou sa mladí inšpirujú anglickou slovnou zásobou, avšak na príklade vidíme, že niekedy vyberajú slová aj z iných jazykov (*Quiero ti/Chcem ťa*). Evidentná je aj eliminácia diakritiky. Slovo *haluz* sa v súčasnosti často vyskytuje nielen v internetovej komunikácii. KSSJ definuje *haluz* ako „konár, vetvu“ (2003), v modernej dobe sa v slangovej podobe využíva na vyjadrenie veľkej zábavy alebo vtipnej situácie.

Počas pozorovania sme si všimli, že používatelia internetu málokedy využívajú diakritiku. Problém vidíme aj v častom využívaní pejoratív, dysfemizmov, vulgarizmov až obscénnych slov. Za obscénne považujeme najhrubšie vulgárne výrazy, ktorými sa vlastne ani nič nepomenúva, iba sa nimi vyjadruje silno expresívny zápor *nie* (Mistrík, 1997). V texte sme zaznamenali napríklad slovo *stoka*, ktoré vo svojom prvotnom význame znamená: „vedenie (v podobe kanála) na odvádzanie odpadovej alebo inej znečistenej vody“. (KSSJ, 2003) V súčasnosti je toto slovo homonymné a používa sa aj ako hanlivé slovo, ktoré označuje človeka z nižšej spoločenskej vrstvy, ktorý sa nespráva primerane.

Najväčší výskyt týchto výrazov sme pozorovali na sociálnej sieti facebook a v komentároch, a v diskusiách na webovej stránke www.topky.sk.

V internetovej komunikačnej sfére sme si mohli všimnúť, že jazyk má, ako hlavný dorozumievací prostriedok, podradnú úlohu. V elektronickej komunikácii sa dominantne presadzujú vonkajšie, mimojazykové faktory. Dochádza tu k napätiu verejnosť – súkromnosť, oficiálnosť – polooficiálnosť – neoficiálnosť, ústnosť – písomnosť, dialogickosť – monologickosť (Findra, 1997). Na priesečníku týchto vonkajších faktorov vznikajú špecifické texty. Dochádza tu k narúšaniu gramatických, štýlových noriem, ale aj k narúšaniu štandardizovaných komunikačných noriem.

Termín *netiketa* je nedostatočne známy pre používateľov internetu. Vzniklo kompozíciou slov *net* – sieť a *etiketa* - súhrn pravidiel spoločenského správania a zvykov.

Z toho vychádza, že termín *netiketa* vyjadruje potrebu slušného správania sa

nielen pri osobnom styku, ale aj pri styku cez internet. Mnoho ľudí si myslí, že internet je anonymný, čo však nie je pravda. Netiketa má aj svoje pravidlá, je ich 12. V našej práci si ako príklad ukážeme tri z nich:

1. Nikdy nezabúdajte, že na druhom konci sú ľudia a nie počítač. To, čo anonymne napíšeš stroju, by sme možno nikdy nepovedali dotyčnému do očí.
2. Dodržiavajte všetky pravidlá slušnosti z normálneho života. Čo je zlé v bežnom živote, bude určite nevhodné aj na internete.
3. Nebuďte grobianom! Aj keď píšeme bez diakritiky (bez dĺžňov a mäkčeňov), snažme sa o správny pravopis. Publikovať nepravdivé informácie alebo niekoho ohovárať tiež nie je vhodné. Nevydávajme za svoju prácu niekoho iného. Obrázky, texty a rôzne iné súbory sa z internetu dajú ľahko stiahnuť. Akoby sa vám páčilo, keby niekto iný vydával vaše dielo za svoje? Ak využijeme prácu iných, mali by sme spomenúť ich autorstvo.

(www.wikipedia.org)

Prvé dve pravidlá sa týkajú našej už spomínanej témy o pejoratívach, dysfemizmoch, vulgarizmoch a tabuizovaných slovách. Zvyčajne sa tieto typy slov nevyskytujú v slušnej konverzácii, avšak na internete je bežné používať tieto slová. Využívajú ich aj ľudia, ktorí sa v živote „mimo monitora“ správajú slušne. Zabúdajú na to, že na druhej strane počítača sa nachádza ďalšia osoba a nie stroj.

Tretie (v pravidlách piate) pravidlo hovorí taktiež o jazyku, v tomto prípade o spisovnosti. Ako dokázal aj náš výskum, množstvo ľudí píše bez diakritiky a nespisovne. V blogu mladej tínedžerky sú dokonca hrubé chyby v pravopise, ktoré by mali ovládať už mladší jedinci, ako je ona sama. Taktiež sme si mohli všimnúť chyby v pravopise i/y, veľkých písmen a čiarok. Používatelia internetu využívajú aj nespisovné slová ako slang, bohemizmy, familiarizmy a iné. Témou autorstva sa v našej práci zaoberať nebudeme.

V týchto prípadoch teda používatelia internetu zabúdajú na to, že ich príspevky nie sú súkromné, ale verejné, pretože na báze verejnosti je postavená celá sieť internetu. Na začiatku sme rozoberali blogy, ktoré niekedy pripomínajú elektronickú verziu denníkov, ale netreba zabúdať na to, že denník je určený len jednej osobe a jeho obsah je ostatným utajený. Zatiaľ čo pri „elektronickom denníku“ – blogu, je obsah verejný. Preto treba dbať aj na slušné vyjadrovanie, pravidlá slovenského pravopisu a na zrozumiteľnosť. Môžeme povedať, že z výskumu blogov, na ktoré sme poukazovali, všetky, až na jeden, dodržiavali

aspoň aké – také pravidlá pri písaní. Nachádzalo sa tam menej nevhodných slov, niektoré časti boli písané umeleckým štýlom a ohľadne pravopisu sme taktiež nenarazili na veľké prehrešky proti slovenčine.

Štýlotvorne a žánrovo silná je opozícia ústnosť – písomnosť, ktorá „tlačí“ aj na opozíciu oficiálnosť – neoficiálnosť. Texty, ktoré vznikajú v internetovej komunikačnej sfére, majú totiž graficky fixovanú podobu. Vo svojej podstate (v hĺbkovej, obsahovej rovine) však majú charakter ústnych, hovorených replík. Aj vtedy, keď sa komunikácia uskutočňuje vo verejnom prostredí, účastníci četu (chatu) a blogeri sa správajú, akoby ich komunikácia mala súkromný charakter. Preto najmä svoje repliky na webových stránkach často posúvajú do blízkosti pólu neoficiálnosti. (Findra, 2009, str. 12).

Najhoršie je to však na internetových diskusiách a v komentároch ľudí, ako je vidieť aj v našom výskume. Vyskytuje sa tu omnoho viac „neprijateľných“ slov. Dochádza najmä k uvedenému narúšaniu, niekedy až zrušeniu striktnej hranice verejnosť – súkromnosť, oficiálnosť – neoficiálnosť. Hoci sú komunikujúci ľudia od seba prakticky vzdialení, ale teoreticky sa vzdialenosť medzi nimi ruší a preto majú pocit, že ide o osobný, bezprostredný kontakt. Potvrdzujú to viaceré kontaktné prostriedky, ktoré sa zvyčajne využívajú v aktuálnom dialógu fyzicky prítomných osôb. Hovoríme napríklad o tykaní, familiárnych osloveniach, kompozičných kontaktných spojeniach. Taktiež sa používajú apelové slovesá ako *pozri, vidíš*, značná je aj frekvencia elíps.

Pocit bezprostredného kontaktu a fiktívne zosúkromňovanie sa na povrchovej organizácii textu prejavuje vo voľnejšom výbere jazykových prostriedkov na osi expresívnosť – nociónálnosť. Prekračovanie hraníc verejnosti a oficiálnosti znamená, že v internetových diskusiách sa popri spisovnej forme využívajú výrazové prostriedky všetkých foriem národného jazyka. (Findra, 2009).

Užívatelia internetu zabúdajú na to, že jazyk je jedným z faktorov, ktorým nám o nich povie najviac informácií. Podľa vyjadrovania vieme posúdiť ich rebríček hodnôt, inteligenciu, či sociálne postavenie. Ako sme už spomínali, najväčšie zastúpenie medzi používateľmi internetu majú mladí ľudia. Sú to jedinci bez nejasných názorov, ktorých myseľ je ľahko ovplyvniteľná. Mnohí z nich trávajú na internete celé dni. Počas výskumu sme sledovali aj stránky ako SME či webovú stránku www.topky.sk, kde ľudia trávajú veľa času, zisťujú nové informácie. Taktiež sa náš výskum venoval sociálnej sieti Facebook, na ktorej niektorí mladí trávajú celé dni. Z výskumu vychádza, že je tu redundancia vulgarizmov a obscénnych slov. Využíva sa tu najmä slang. Po syntaktickej ani štylistickej stránke nie sú mnohé vety správne. Užívatelia píšú predovšetkým bez diakritiky. Všetky

tieto faktory potom vplývajú na rozvoj mladých ľudí a na ich vyjadrovacie prostriedky. V minulosti sa viac čítali knihy, poprípade pre aktuálne správy ľudia siahali po novinách. Oba tieto žánre prechádzajú korektúrou a v redakcii je snaha odstrániť čo najviac nedostatkov z nich. V minulosti teda mali ľudia kultivovanejší jazyk a väčší cit pre pravopis, pretože počas čítania si ľudia podvedome zapamätajú pravopis a taktiež sa čítaním obohacuje ich slovná zásoba. Aj v súčasnosti sa na internete slovná zásoba obohacuje, avšak skôr na báze nespisovnosti. Findra však hovorí, (2009, str. 17) „Aj v tomto prípade však platí, že tak ako sa vyčíri znečistená voda prameňa, myšlienково a jazykovo sa vyčistia aj internetové texty“. O tomto tvrdení by sa dalo polemizovať, keďže je možné že o 50 až 100 rokov budú internetové texty kontrolované alebo si ľudia uvedomia, že internetová komunikácia je v podstate to isté ako komunikácia osobná. Avšak v súčasnosti je ťažké súhlasiť s týmto vyjadrením. Aj keď sa už niekoľko rokov hovorí o kultúre na internete, zatiaľ nie je badať pokroky v tejto sfére. Taktiež jazyková kultúra a celkovo jazyk sám o sebe sú v dnešnej dobe zanedbávané. Nie je raritou, že sa aj v správach či celonárodne sledovaných seriáloch a filmoch vyskytujú nespisovné výrazy. Je zložité kultivovať jazyk, keď také dôležité zložky nášho života ako médiá nám k tomu neprispievajú.

Je dôležité napraviť tieto nedostatky v internetovej komunikačnej sfére, najmä preto, že je nesporné, že popri publicistike patrí táto sféra do najdynamickejších oblastí, aj pokiaľ ide o dynamiku jazyka. S tým súvisí aj jazykovo-kompozičná úroveň niektorých žánrov na internete. Obsahovo-tematická organizácia aktuálnych textov a ich jazykovo-kompozičné stvárnenie potvrdzujú, že jazyk je schopný nám prezradiť všetko nielen o autorovom vzdelaní, charaktere, zmýšľaní, či jeho mentálnom ustrojení, ale aj o jeho vzťahu k partnerovmu dialógu a vlastne aj o jeho vzťahu k sebe samému (Findra, 1998).

4. Záver

V práci sme sa venovali internetovej komunikačnej sfére a jej obohacovaniu. V praktickej časti sme načrtli najdôležitejšie postupy, ktorými sa slovná zásoby rozširuje. V teoretickej časti sme skúmali niektoré slovenské blogy, webovú stránku s aktualitami www.topky.sk a v súčasnosti veľmi známu sociálnu sieť Facebook. Všíkali sme si na nich slovnú zásobu používateľov internetu.

Z pozorovania nám vyšlo, že internetová komunikačná sféra sa v súčasnosti obohacuje najmä slovami z anglickej slovnej zásoby. Niektoré slová preberáme do slovenčiny a postupne sa udomáčajú, avšak niektoré užívatelia internetu využívajú v pôvodnej anglickej forme. Tieto pomenovania nemajú veľkú šancu sa zaradiť do slovenskej slovnej zásoby, najmä z toho dôvodu, že javy a veci, ktoré pomenávajú, boli už dávno pomenované aj v slovenskom jazyku. Taktiež je z toho dôvodu neadekvátne pre používateľov internetu využívať anglické výrazy, keďže slovenská slovná zásoby nám ponúka rovnocenné ekvivalenty týchto slov.

Zaznamenali sme aj častý výskyt skratiek či istých skrátенých skomolenín. Dôvodom je predovšetkým moderná doba, ktorá sa vyznačuje rýchlosťou a pohodlnosťou. Užívatelia internetu sa snažia, čo najrýchlejšie posunúť informácie počas komunikácie ďalej a vypisovanie celých slov sa im zdá zbytočne časovo aj fyzicky namáhavé.

Na sociálnej sieti sme pozorovali hlavne slang. Vysvetľujeme si to tým, že facebook využívajú najmä mladí ľudia a slang sa spája s mládežou.

Počas výskumu sme dospeli k názoru, že slovná zásoby internetovej komunikačnej sféry sa obohacuje najmä na báze nespisovnosti. Problém sa vyskytol najmä pri pozorovaní komentárov a diskusií ľudí, kde sme si všimli redundanciu vulgarizmov a obscénných slov. Taktiež sme zistili, že pravopis nepatrí medzi „silné stránky“ ľudí. K problematike, ktorá vzniká pri využívaní nespisovných a nevhodných slov sme sa venovali v kapitole „Problematika pravopisu a nevhodných slov“ Výsledkom je naliehavá potreba etikety na internete.

Je dôležité napraviť spomínané nedostatky v internetovej komunikačnej sfére, najmä preto, táto sféra patrí do najdynamickejších oblastí, aj pokiaľ ide o dynamiku jazyka.

5. Použitá literatúra

Knižné zdroje:

- DOLNÍK, J. 1990. Lexikálna sémantika. Bratislava: Univerzita Komenského, 1990. 304 s. ISBN 80-223-0011-X
- DOLNÍK, J. 2003. Lexikológia. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2003. 236 s. ISBN 80-223-1733-0
- FINDRA, J. 1998. Jazyk, reč, človek. Bratislava: Q 111, 1998. 112 s. Bez ISBN
- HORECKÝ, J. – BUZÁSSYOVÁ, K. – BOSÁK, J. 1989. Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny. Bratislava: Veda, 1989. 436 s. ISBN 80-224-0047-5
- HORECKÝ, J. 1988. Slovenčina v našom živote. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1988. 128 s. Bez ISBN
- KAČALA, J. – PISÁRČIKOVÁ, M. – POVAŽAJ, M. 2003. Krátky slovník slovenského jazyka. Bratislava: Veda, 2003. 988 s. ISBN 80-224-0750-X
- KRAUS, J. a kol. 2005. Slovník cudzích slov. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2005. ISBN 80-10-00381-6
- MISTRÍK, J. 1997. Moderná slovenčina. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1997. 292 s. ISBN 80-08-01042-8
- NOVIKOV, L.A. 1973. Antonimija v ruskom jazyke. Moskva: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 1973. 290 s. Bez ISBN
- PECIAR, Š. 1959 – 1968. Slovník slovenského jazyka. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1959 – 1968. Bez ISBN
- POVAŽAJ, M. a kol. 2000. Pravidlá slovenského pravopisu. Bratislava: Veda, 2000. 592 s. ISBN 80-224-0655-4
- RIPKA, I. - IMRICHOVÁ, M. 2003. Základy slovenskej lexikológie. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2003. 131 s. ISBN 80-8068-207-0
- BALÁŽ, P. – BUJALKA, A. – RÝZKOVÁ, A. 1979. Slovensky jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovenj zásobe. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 1979. 140s. Bez ISBN

Elektronické zdroje:

- BLOG JEDNEJ POTRHLEJ PUBERTIAČKY. [online]. 2012 [cit. 20.03.2012].
Dostupné na internete: <http://www.mysteriousgirl.estranky.cz/>
- BLOG.MARTINUS.SK. [online]. 2012 [cit. 03.04.2012]. Dostupné na internete:
<http://blog.martinus.sk/>
- BLOG.SME.SK. [online]. 2012 [cit. 03.04.2012]. Dostupné na internete:
<http://blog.sme.sk/>
- FACEBOOK.COM.[online]. 2012 [cit. 10.04.2012]. Dostupné na internete:
<http://www.facebook.com/>
- FASHION IS MY PASSION. [online]. 2012 [cit. 06.04.2012]. Dostupné na internete:
<http://fashionmrp.blogspot.com/>
- FINDRA, J. 2009. Elektronická komunikačná sféra a jazyk internetovej komunikácie. In: Kultúra slova [online]. 2009. 43. 1. [cit. 2012-03-03]. dostupné na internete : <http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/2009/1/ks2009-1.pdf>. ISSN 0023-5202
- ITNEWS.SK. . [online]. 2011 [cit. 21.03.2012]. Dostupné na internete:
<http://www.itnews.sk/blogy/matej-lednar>
- SLOVENSKO KULTÚRNY PROFIL. Internet - História internetu a jeho začiatky na Slovensku. [online]. 2009. [cit. 20.03.2012] Dostupné na internete:
<http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=-13453>
- TOPKY.SK. [online]. 2012 [cit. 20.03.2012]. Dostupné na internete:
<http://www.topky.sk/>
- TVNOVINY.SK. Každú sekundu pribudne na svete osem užívateľov internetu (infografika). [online]. 2012 [cit. 18.03.2012]. Dostupné na internete:
http://m.tvnoviny.sk/index.php?article_id=626096
- Wikipedia.org. Netiketa. [online]. [cit. 30.3.2012]. dostupné na internete :
<http://sk.wikipedia.org/wiki/Netiketa>

